

TEEKENEN DER TIJDEN

DE JODEN EEN WASSEND VOLK.

DE GEDACHTTE, DAT HET JODENDOM IN getal terugloopen zou, is onjuist, blijkens de gegevens der statistiek.

In plaats van te spreken van een vermindering, moet men gewagen van een vermeerdering.

Er wordt beweerd, dat er na de Fransche Revolutie in totaal 2.500.000 Joden waren. Dat zou $\frac{1}{2}$ miljoen meer zijn dan op Israëls geboortedag. (Daarmede bedoelen we den dag van den uittocht uit Egypte; als „volk” werd het tot Mozes „gedoopt” onder de wolk en in de zee.)

Op dien dag waren er 600.000 te voet. (Ex. 12: 37.) Men rekent gewoonlijk, dat 600.000 man een legersterkte vertegenwoordigen van — vrouwen en kinderen dus medegerekend — twee millioenen.

Vergelijken we deze getallen: 2.000.000 bij den uittocht en 2.500.000 in 1800, dan zien we wat „vervolgingen” plus uitputting en lijdenswegen, die de Joden gegaan zijn, op hun rekening krijgen. Want een „aanwas” in meer dan 30 eeuwen van slechts $\frac{1}{2}$ miljoen wijst een ontstellende vermindering aan.

In een paar eeuwen wies „Jakobs zaad” van zeventig zielen tot 2 millioenen. We begrijpen wel iets van den uitroep van Pharao in Exodus 1, als hij zegt: „Het volk der kinderen Israëls is veel, ja machtiger dan wij.” En we kunnen het begrijpen, dat deze vorst meent „wijselijk” te moeten „handelen” tegen dat wassende volk. (Ex. 1: 10.) God evenwel schrijft op de marge van Pharao's program twee woorden: „maar” en „doch,” (Ex. 1: 12 en 17,) en daardoor bereikte deze wijze met zijn goed overlegd plan niets. Tegen God vermocht ook Pharao niet te strijden! God wilde den aanwas van het volk; wie zou het dan keeren?

Aan den oever van de Roode Zee stonden 603.550 strijdbare Joden, mannen boven de twintig. (Num. 1.)

Aan het eind der woestijnreis, vóór de Jordaan, staan er, na 40 jaren van omzwerven, nog 601.730 (Num. 26, tweede telling). Beide keeren zonder de Levieten! Zoo kunnen we weer aannemen, dat in Jozua's tijd en onder diens leiding circa 2.000.000 Joden het erfland binnentrokken. (Gemakshalve zeggen we „Joden”; deze naam dateert echter uit de ballingschap.)

Uit Davids gloriëtijdperk hebben we óók nog enkele getallen. Wel niet nauwkeurig, omdat de opgedragen telling van het volk niet volkomen uitgevoerd werd door Joab. Maar nemen we de cijfers uit 2 Samuël 24 en 1 Kronieken 21, dan komen we zeker boven het dubbele van de 600.000. Vast staat evenwel, dat het volk van Jozua tot David, d. i. in circa vier eeuwen, gewassen is.

Na de regeering van David verliezen we de getalsterkte geheel uit het oog. Tot circa 1800, toen het, zooals reeds gezegd, slechts $2\frac{1}{2}$ millioenen moet zijn geweest.

Naar de jongste opgaven, n.l. van de laatste 50 jaar, is het getal geklommen van 11 tot 16 millioenen! Volgens een zekeren Ruppin, een geleerde, die studie gemaakt heeft van de menschheid, zijn de Joden thans in getal veel sterker dan zij ooit in eenige periode van hun geschiedenis geweest zijn.

De jaarlijksche toeneming moet gesteld worden op 180.000 zielen tusschen de jaren 1900 tot 1930.

Conclusie: de Joden een wassend volk!

Met een op hen wachtend „erfland.”

Waarvan Ezechiël de grenzen voor ieder der 12 stammen reeds aangaf.

Een volk onder Gods oog, onder Zijn vleugelen, met een toekomst — stralend en bang, al naar de verhouding is tot den Messias, beloofd maar inmiddels verworpen, Jezus Christus, die naar Gabriëls woord aan Maria in heerlijkheid op den Troon van David verschijnen zal!

Een wassend volk, geháát in deze wereld, maar waarboven in vlammend schrift geschreven staat: „Alle instrument tegen u bereid, zal niet gelukken... dit is de erve der knechten des Heeren.” (Jes. 54: 17.)

J. T.

DE DIENSTBODE UIT HET MIDDEN DER VORIGE EEUW

HET VALT NIET GEMAKKELIJK, EEN menschelijke bestaanswijze uit vervlogen tijden zich zuiver in te denken. Want onwillekeurig dringt daarnaast de bestaanswijze van het heden zich te sterk op, zoodat wij al te volstrekt de tegenstellingen zien. We moeten niet vergeten, dat de menschelijke natuur, en daarmede ook het menschelijk leven, in zijn diepsten grond onveranderd blijft.

Nu heeft de dienstbode, in vroeger of later tijd, steeds in het middelpunt der vrouwelijke belangstelling gestaan en heel wat stof tot gesprekken geleverd. Eigenaardig genoeg, bleek men altijd geneigd het vorige geslacht boven het huidige te stellen. Ook mannen hebben zich hier wel mede beziggehouden, en niemand minder dan Bilderdijk roemt de kostelijke meiden van zijn grootmoeder, die, meent hij, onder zijn tijdgenooten ongevenaard zijn. Mocht hij, en anderen die in dezelfde richting denken, gelijk hebben, dan vertoont het ras der dienstmeisjes een omgekeerde evolutie (ontwikkeling); telkens is dan het meisje van de dochter minder goed dan 't meisje dat haar moeder diende. Logisch doorredeneerend moet de ideale norm der Nederlandsche dienstbode dan ongeveer geleefd hebben tijdens de grondvesting van den Nederlandschen Staat, en is de benedengrens thans te zoeken (omdat over de toekomst nog niet te oordeelen valt) in het jaar, dat men het vierde eeuwfeest herdacht van zijn stichter en grondvester, Prins Willem!

Zoo'n meening echter is eenzijdig. Ook tegenwoordig zijn er deugdlijke dienstmeisjes, want karakterdeugd is niet van een bepaalde periode afhankelijk. En die maagden van voorheen zijn ook niet volmaakt geweest.

Er is evenwel iets anders, en wel van groot belang. Ontegenzeggelijk zijn de tijdsomstandigheden, en de tijdgeest dien deze vormen, op den enkelen mensch van veel invloed. In het teeken van den tijdgeest staat de openbare meening dan weer. En daaraan onderwerpt men zich; en onderwierp men zich vroeger nog meer, omdat een openbare meening aan kracht wint naarmate de kring die haar huldigt geslotener is. Gesloten nu waren de maatschappelijke kringen eertijds meer dan thans. Daardoor konden zeden en gebruiken ingang vinden en zich handhaven, die nagenoeg algemeene erkenning vonden. De vormen, die 't leven had aangenomen, stonden veel minder aan critiek bloot. Men lei zich neer bij 't gewoonterecht.

Zoo was er dan ook een gewoonterecht, een code, een wet die men niet licht overtrad, om èn voor de vrouw, èn voor het meisje zelf te bepalen hoe deze laatste wezen moest. Daarin sprak het klasse-gevoel van de vrouw het duidelijkst. Het ongeschreven dienstbodenrecht was, zoo gezegd, patroons-recht. En we verhalen niet, dat er in de verhoudingen veel hardheid kon heerschen. Omdat het meisje al niet veel anders beginnen kon werden strenge, naar onze begrippen te strenge, voorwaarden aanvaard. Om niet meer dan één ding te noemen: in groote, deftige diensten kregen de meiden 's avonds geen vuur in den winter; ze zaten met de voeten op een warme stoof, en met een wollen doek om de schouders, want het gewoonte-recht wilde, dat het fornuis uitging wanneer er voor het theewater was gezorgd. En wie heeft niet met verbazing de ouderwetsche meidenkamertjes aanschouwd, niet in burgerwoningen, maar in patricische huizen! Zalen en

Een Hollandsche werkmeid uit 1841.

kamers als kerken, en dan op de vliering (die toch onbekrompen van afmetingen genoeg was om wat ruimer logies te bieden) een benepen hokje, en een bedstede die de dienstboden nog deelen moesten. Waar natuurlijk de noodige wrijving en kibbelarij uit kon voortvloeien.

Met dat al was de dienstbode van vroeger tevredener dan die van nu. Hoe zal men dit verklaren?

Ik meen het deels hierin te moeten zoeken: vaste vormen geven rust. Men twijfelt niet, men vraagt niet, de zede is eenmaal zoo. De kleeding van de meid stond vast, vast stond de dagverdeeling, de luttele ontspanning, de kost en het loon. De vrouw kon daar de hand aan houden, want er waren meiden genoeg. In tijden van dienstboden nood moeten soms de vrouwen als 't ware tegen elkaar opbieden in aantrekkelijkheden. Maar toen, toen 't meisje uit het volk en uit de kleine burgerij aangewezen was op 't huisbedrijf, had de meesteres het voor 't zeggen. En ik meen, op grond van 't geen mij nog bekend werd, dat de traditioneele eischen en verplichtingen in bepaalde steden, en in bepaalde zeer uitgebreide kringen vrijwel onaangevochten over en weer golden.

Er is evenwel iets dat in nog sterkere mate rust geeft dan 't volgen der zede alleen. Ik bedoel de ongebroken levenseenheid. De vrouw van vroeger bezat deze in haar gezin en in haar huis, dat ook van haar veel vergde. En het dienstmeisje vond het in haar taak;

zwaar genoeg, maar niet tot een last groeiend als zij die met moed volbracht. Zij kreeg haar taak lief. De vreugde haars levens was niet daar naast, maar daar in gelegen. En haar vreugde was haar glorie meteen, de voldoening van een alleszins betamelijke eezucht kon haar rijk maken. Zoo keerde de zegen van den arbeid tot haar weer.

Het dienstmeisje kreeg weinig vrijaf; eigenlijk was zij altijd thuis. De kerkbeurt, het ééne uitgaansavondje, daar bleef het wel bij. Behalve dan als ze in de buurt een boodschap deed, waren de keeren van haar leven dat ze op straat kwam te tellen. Maar ze voelde zich daarin geen eenling, geen gekooide vogel die andere vogels vrij ziet vliegen. Want ook de vrouw was veel thuis, en de dochters werden opgevoed in huiselijke deugden. Gebondenheid knelt zoo zeer niet, wanneer men haar met anderen, en hooger geplaatsten deelt. Hier vielen er niet veel vergelijkingen te maken, dat bevordert de tevredenheid. En tevredenheid geeft gemoedsrust.

— Onze illustratie, naar een gravure uit dien tijd, stelt „Een Hollandsche werkmeid” uit 1841 voor. Het bijschrift geeft een denkbeeld van haar omvangrijke werkzaamheden, die onze aan stofzuigers, electriche haardjes, etc. gewende meisjes nu juist niet alle als de aangenaamste zullen beschouwen.

„Ondanks de barre winterkoude,” zoo heet het, „verlaat zij reeds lang voor den dag het koesterende bed. Geknield voor den dorren haard begint zij de asch van den vorigen avond op te ruimen en voorts de kruimels, pluisjes en todjens, en al die andere naamlooze voorwerpjes, welke ook in het knapste huishouden zich over het vloerkleed verspreiden, op haar blik te veggen. Nu wordt de stoffer in haar halfbevroren handen door den wrijfap vervangen, en, nog altijd geknield, beijvert zij zich de plaat te schuren en aan het koper van kachel of vuurhaard den getaanden luister terug te geven.”

Dit, zegt de auteur van het bijschrift, is slechts het voorspel van het eigenlijke werk; de groote kamerdag, eens per week of om de veertien dagen. Rekent men een huis nu op vijf à zes kamers, dan begrijpt de lezeres wat dat zegt. Temeer omdat het begrip „kamerdag,” volgens de beschrijving, buitengewoon grondig werd opgevat.

Maar 't dienstmeisje, wier proper en zedig beeld hier aanschouwd wordt, schijnt er niet veel van geleden te hebben. Zij ziet er gezond en opgeruimd uit. Een aangename, keurige verschijning!

HENDRIKA KUYPER-VAN OORDT

Dienstbode, uit het midden der vorige eeuw, bezig met het „buitenwerk.”